

„Régi nagy Patronánk”

Kánya Athanáz ének-másolatai teológiai jegyzetében (1743)*

A Magyar Ferences Könyvtér egyik kéziratos teológiai jegyzetében¹ a kötet scriptora több verset is beírt. Kánya Athanáz ferences testvér 1743-ban másolta Csíksomlyón a negyedréti alakú kéziratot, mely az alábbi nagyobb egységekből áll:

Az első füzet vegyes írásokat tartalmaz magyarul és latinul: imákat, énekeket, levelezési formulákat, újévi beköszöntőt. Az ezt követő 100 lapnyi latin mű szerzője és címe: Johannes Erephrastus: Cynosura Neo Confessariorum, három részben.

A versemásolatok a kézirat elején találhatók. Semmi nem utal arra, hogy utólag kerültek a kötet elejére, ezért joggal feltételezzük, hogy másolási idejük a kötetben többször előforduló dátum, 1743 lehetett.

Mi most a tíz kéziratos versből a másodikkal és a negyedikkel foglalkozunk, de a többinek is megadjuk az azonosításhoz szükséges adatait (többnyire csak az incipitjét).

*A kötet versei*²

[1.]

f. 3r.

Item alia de sancta Cruce [Latin és magyar strófa]

Nec Deus est, nec homo, praesens quem cerno figura
Sed Deus est, et homo, quem signat sacra figura.

*Sem Isten, sem ember a' kép, mellyet nézek,
De Isten, és ember, kit az által képezek.*

Sanctus Augustinus lib. de vigit. [?]

[2.]

f. 4r-v.

Devota Cantilena de B. V. Maria

*Boldog édes Anyánk régi nagy Patronánk inségben lévőkhöz szollalyál meg hozzánk.
Magyar Országrol mi edes hazánkrol ne feletkezzel el Arva Magyarokrol.*

Oh Atya Istennek kedves szép leánya Kristusnak szent Anyja szent lélek Mátkája. Magyar országrol etc.

Te szent Fiad előtt hajcs terdet erettünk ha aszt nem cselekszed mind lábíg el vesziünk.

Sirnak és zokognak árváknak szemei Hazánknak romlásán felette szivei.

Kegyesszemeiddel nézzed Hiveidet imdicsd áldásodra Magyar Nemzetedet.

Szent Istvan Atyánkkal együtt esedezzél a Jesus Kristusnál rolunk emlékezzeiddel.

Téricsd édes Anyánk buzgo kéréseddel az eretnekséget te könyörgeseddel.

Hogy a' kik régentén téged Tiszteltenek te dicsőségedre vissza térhessenek.

A kik Faradságunk nem szántuk Nevedért szent Fiad áldását vegyük el kedvedért. Magyar Országrol mi édes Házánkrol ne feletkezzel el árva Magyarokrol. Amen.

E vers a közismert Boldogasszony Anyánk népének változata. Az ének szerzőjének Gacs B. Emilián véleményét³ elfogadva Lancsics Bonifácot tartja az újabb szakirodalom. Érdeemes számbavennünk azokat az 1750 előttre datált szövegforrásokat, amelyekben a *Boldogasszony anyánk...* kezdetű vers található, hogy szövegünket velük összehasonlítva Kánya Athanáz másolatának forrásához is közelebb kerülhessünk.

1. Szoszna Demeter énekeskönyve, 1714-5⁴.

2. Batthyány-kódex, melynek 391-2. lapján XVIII. századi kézzel írva található a *Boldog édesanyánk...* kezdetű katolikus éneket.⁵

3. Bocskor-kódex, 17169-1739.⁶

4. Cationale Catholicum todaléka, 1725-1738.⁷

5. Maracsko Anzelm énekeskönyve, XVIII. század első fele.⁸

A kéziratok variánsainak szövegeit összehasonlítva arra a következtetésre jutottunk, hogy a Kánya Athanáz által megörökített változat a Bocskor-kódex szövegével egyezik. Gacs B. Emilián⁹ a Bocskor-kódexben lévő Boldogasszony anyánk szöveget 1739 utánra datálja. Kánya Athanáz szövegével szinte egyidőben kerülhetett a Bocskor-kódexbe az ének. Szabó T. Attila szerint „az énekeket a 30-as évek legvégén vagy a 40-es évek elején írta be az ismeretlen kéz, amelynek írása a Bocskor daloskönyv más helyén is kimutatható.”¹⁰

Megjegyezzük még, hogy a Batthyány-kódexben fellelhető Boldogasszony anyánk utólagos beírásának négy sora¹¹ is teljesen azonos a Kánya Athanáz-féle másolattal. A három kézirat (Batthyány- és Bocskor-kódex, és az általunk közölt Kánya Athanáz-féle) esetében közös forrást feltételezünk. Tehetjük ezt azért is, mivel mindhárom másolat azonos vidéken, Erdélyben készült.

* Részlet egy nagyobb tanulmányból. (Szerk.)

1. Magyar Ferences Könyvtár, nr, 447. Az első rész végén olvasható dátum: 1743. április 7. (f.63), a másodikán május 16. (f. 100), a harmadikén május 30. (f. 116v).

2. A ff. 3v-4r latin verssorokat tartalmaz (Carmina pia. Inc. Aspice vive cinis... Alia. Inc. Sunt tria vere... Item alia: Inc. Non vox, sed votum... Item alia de sancta Cruce. Inc. Nec Deus est, nec homo... Inc. Cella quasi coelum...)

3. Gacs B. Emilián: Szoszna Demeter György kéziratosa énekeskönyve (1714-15). Pannonhalma, 1938. /Pannonhalmi füzetek, 20/, 69-75.

4. Pannonhalma, Főapátsági Könyvtár, BK 248/1-2. 857. Az éneket közölte Gacs, i.m., 55-56. Vö. Stoll Béla: A magyar kézíratos énekeskönyvek és versgyűjtemények bibliográfiája (1565-1840). Akadémiai Kiadó, Bp., 1963. nr. 178.
5. A ma Gyulafehérvárott őrzött kódex a XVI. sz. 2. Felében keletkezett. A Boldog édesanyánk, régi nagy patrónánk... kezdetű éneket, mint fentebb írtuk, XVIII. századi kéz jegyezte le. Vö. Stoll, i.m., nr. 6.
6. Kolozsvár, Egyetemi Könyvtár, Ms. 12. (1716-1739). Az éneket közölte Gacs, i.m., 59-60. Vö. Stoll, i.m., nr. 180.
7. Kolozsvár, Egyetemi Könyvtár, RMK 5618. Az éneket közölte Gacs, i.m., ... Vö. Stoll, i.m., nr. 185.
8. Pannonhalma, Főapátsági Könyvtár, BK 344/2. Az éneket közölte Gacs, i.m., Vö. Stoll, i.m.m nr. 227.

